

MÄRKNING AV MÖBLER

De stämplor och signaturer som finns på svenska möbler och speglar ger oss ovärderlig information om föremålen och deras historia. Tack vare märkningarna kan vi få veta vem som gjort möblerna, eller åtminstone under vilken mästares överinseende de är utförda, och i många fall även i vilken verkstad och när de är tillverkade. Likaså kan man ibland utläsa de tidigare ägarna, vilket ofta är av kulturhistoriskt värde.

SKRÅVÄSENDE OCH ÄMBETE

Runt om i Europa bildades under medeltiden föreningar av aktiva hantverkare med syfte att reglera tillverkningen i städerna. I Sverige dröjde det ända till 1574 innan möbelsnickarna förenade sig. Skrå kallades de sammanslutningar av yrkesutövande hantverkare som leddes av en ålderman och hans bisittare. Skrået skapade ett regelverk som skulle följas av mästare, gesäller och lärlingar. På så sätt ville man garantera allmänheten hög kvalitet, men även tillvarata medlemmarnas intressen genom att reglera undervisning, arbetsförhållanden och gesällernas tid för mästarprov.

För de hantverkare som inte tillhörde något skrå, som till exempel spegelmakare, fanns hallrätten – en myndighet som reglerade verksamheten och kontrollerade kvaliteten på föremålen. Hallrätten hade sin egen hallstämpel.

Trots att det redan år 1669 föreskrevs att medlemmar ur Stockholms Snickarämbete skulle signera sina möbler, var det få som följde angivna direktiv. Möbler tillverkade före 1700-talets mitt bär därför sällan signatur. Nittio år senare, 1759, bestämdes det att ämbetets gemensamma märke skulle pryda mästararnas arbeten, något som inte heller det efterlevdes i den grad man önskade (1). Dessutom var möbler som beställdes direkt från mästarens verkstad nästan alltid utan märkning eller signatur.

FRÅN GESÄLL TILL MÄSTARE

För en snickarlärling var det fråga om många år i verkstaden innan han kunde kalla sig mästare. Först efter fem år kunde man få avlägga ett gesällprov. Därefter väntade en så kallad gesällvandring, då lärlingen gav sig iväg på en resa för att inhämta ytterligare kunskap och influenser från utlandet eller stora städer i Sverige. När gesällvandringen väl var avklarad gällde det att få ämbetets godkännande genom att visa prov på talang med ett så kallat mästarstycke. En blivande mästare från 1700-talets första hälft fick först visa upp ritningar för godkännande av ämbetet. Inom utsatt tid skulle han sedan färdigställa ett skåp och ett spelbord. Under 1700-talets andra hälft byttes skåpet ut mot en byrå eller en skrivmöbel. Godkändes mästarstycket blev snickargesällen mästare och kunde öppna sin egen verkstad.

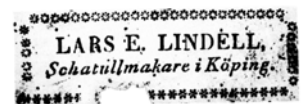

1. Stockholms Snickareämbetes sigill.

2. Georg Haupts signatur med datering i tusch.

3. Petter Liunggrens brännmärkt signatur.

4. Johan Erik Högländers kallstämplade signatur.

5. Etikettstigning av Lars Eric Lindell.

6. Namnteckning i rödkrita, Nils Dahlin.

Märkningarna har gjorts på olika sätt och det fanns ingen given placering, varför de ibland är svåra att upptäcka. Vid ett fåtal tillfällen signerade mästaren själv genom att skriva sitt namn och ibland ytterligare uppgifter, som exempelvis datering, med tusch eller rödkrita direkt på träet. (2)

I Stockholm under barocken och rokokon var det vanligare med inbrända signaturer utförda med ett glödlat järn. (3) Mellan 1750 och 1800 använde man istället en inslagen signatur gjord med ett kallt järn, så kallad kallstämpel. (4)

Etikettmärkning började användas flitigt på möbler under 1700-talets sista år. Framför allt på 1800-talet placerades dessa ofta i någon av möbelns lådbottnar. (5)

På möbler med stenskivor går det ibland att finna ett namn skrivet med rödkrita, så kallad rödskrift. Namnet skrevs av stenhuggaren och tillhörde beställaren som antingen var snickarmästare eller möbelhandlare. (6)

STOLAR

År 1664 bildades Stockholms stolmakarämbete, vilket var det enda i landet. Stolmakarna tillverkade förutom stolar även soffor, taburetter och mindre bord utan faner.

Medlemmarna i ämbetet skulle efter 1765 förse färdiga möbler med signatur och en pappersetikett med ämbetets stämpel. (7) Etiketten klistrades på stolens undersida medan signaturen, stämplad med kalljärn, kunde sitta på olika ställen. När skräväsendet avskaffades 1846 upplöstes Stockholms stolmakarämbete, vilket resulterade i att allt färre möbler signerades.

För stolmakarna som var verksamma utanför Stockholm och reglerades av hallrätten, godkändes arbetena genom en hallstämpel. Den kunde se olika ut beroende på vilken stad mästarerna kom ifrån samt när möbelns tillverkats.

HALLRÄTTERNA

Speglar utan hallstämpel fick inte säljas, förutsatt att det inte var fråga om beställningsuppdrag. Hallstämpelns utseende varierar även här beroende på tidsperiod och stad. (8)

Speglar skulle även märkas eller signeras av samtliga hantverkare som deltagit i tillverkningsprocessen, såsom förgyllare, rammakare och bildhuggare. Detta efterlevdes dessvärre inte i någon vidare omfattning. Signaturerna varierar i utseende, men vanligast är att spegelmakaren stämplade sina initialer på baksidan av spegelns ramverk, och i vissa fall på bakstycket.

Spegelmakare som hade Kunglig Majestäts privilegier för spegeltillverkning krönte sina initialer med en krona. (9)

Stämpeln bör inte förväxlas med en ägarstämpel. Före-mål som varit i kunglig ägo är ofta märkta med en stämpel med versal förnamnsinitial under en krona. (10)

Möbler som tillverkades för export bar en exportstämpel. Även denna kännetecknas av kronor, närmare bestämt tre stycken, samt bokstäverna EXP. (11)

7. Stockholms Stolmakarämbetes sigill.

8. Stockholms hallstämpel, i detta utförande användes stämpeln mellan cirka 1785 och 1821.

9. Stämplad signatur av Johan Åkerblad, Stockholm.

10. Kung Adolf Fredriks ägarstämpel.

11. Svensk exportstämpel.